

Exhaustivitatea și specificitatea în indexarea documentelor

BRȘA și-a definit calitatea ca o prioritate strategică în toate activitățile pe care le desfășoară. Orientarea spre performanță a întregii activități are ca obiective principale: satisfacerea necesităților informaționale ale utilizatorilor la un nivel cât mai înalt; utilizarea eficientă a resurselor informaționale, tehnice și umane; creșterea imaginii bibliotecii în cadrul comunității locale, naționale și internaționale.

Satisfacerea necesităților informaționale ale utilizatorilor constituie aspectul principal asupra căruia bibliotecile trebuie să-și concentreze eforturile.

În contextul noilor tehnologii informaționale, principala cheie tehnologică în asigurarea funcționării eficiente a unui sistem automatizat de bibliotecă este *indexarea coordonată*, care are un impact direct asupra calității servicii informaționale a utilizatorilor, livrării informației cu o plenitudine și precizie maximal posibilă. Cele mai importante caracteristici ale indexării sunt: *exhaustivitatea și specificitatea*.

Exhaustivitatea se referă la numărul de termeni de indexare atribuiți la toate conceptele tratate în document sau constituie gradul de detaliere cu care o temă este tratată. Exhaustivitatea are ca scop creșterea plenitudinii regăsirii informației, identificarea conceptelor ce reflectă maximal toate aspectele conținutului documentului.

Specificitatea reprezintă gradul de precizie cu care sunt descrise conceptele din document și are ca scop creșterea coeficientului de precizie în procesul de regăsire a informației și urmărește identificarea cât mai specifică a conceptelor ce descriu conținutul documentului.

Între exhaustivitate și specificitate există o corelație strânsă. Se știe deja că un nivel înalt de exhaustivitate ne conduce la o plenitudine înaltă și o precizie joasă, iar un nivel jos al exhaustivității ne conduce la o plenitudine joasă și o precizie înaltă. Contrariul este adevărat și pentru gradul de specificitate. Un nivel înalt de specificitate ne conduce la o precizie înaltă și o plenitudine joasă, pe când indexarea cu un grad de specificitate jos ne conduce la o precizie joasă și o plenitudine înaltă.

Deși acești coeficienți sunt foarte dificil de operaționalizat, este foarte important de a stabili un echilibru între ei.

În situația ideală, specificitatea termenilor de indexare atribuiți unui document și exhaustivitatea indexării nu trebuie să difere de la indexator la indexator. Dacă un indexator tratează un document mai vast decât alt indexator, rezultatele regăsirii vor deveni neechilibrate. Acești factori trebuie să rămână relativ stabili în timp pentru același sistem de indexare. Deși o coerență absolută este imposibil de atins în realitate, toți indexatorii trebuie, totuși, să tindă spre un nivel uniform al exhaustivității și specificității.

Această sarcină a indexatorului nu este deloc ușoară. Ea necesită un efort analitic, o înțelegere deplină și meticuloasă a fiecărui document indexat, o reflectare a conținutului documentului de sus în jos și de jos în sus, de la general la particular și invers, de la descriptorul de bază la cel specific și apoi la cel asociativ ș. a. m. d.

Pentru un grad optim al exhaustivității, indexatorul va urmări identificarea și selectarea tuturor conceptelor relevante ce redau conținutul documentului și se va asigura că ele acoperă toate aspectele descrise în document și că nu a fost omis vreun concept. În același timp, trebuie însă să fie atent să nu obțină o supra-indexare, adică să nu tindă să includă în sistemul automatizat toate conceptele pomenite în document. Atribuire documentului oricărui termen la indexare trebuie să însemne că utilizatorul, când va realiza căutarea la acest termen, va obține o informație substanțială. De exemplu, dacă într-un document vor fi doar 4-5 fraze despre creșterea melcilor în 20 de pagini, aceasta nu mai este considerată informație substanțială.

Principiul urmat de sistemul automatizat al BRȘA este de a reprezenta conceptele în termeni generali sau specifici, în măsura în care aceștia sunt tratați de autor în document și, totodată, la nivelul de specificitate pe care ni-l permite tezaurul.

În scopul atingerii unui nivel adecvat de plenitudine este necesar de a urma o schema logică conform căreia se identifică conceptele. Pentru aceasta indexatorul trebuie să răspundă la următoarele întrebări: ce obiecte importante sunt descrise în document; care sunt activitățile, procesele, acțiunile reflectate în document în

legătură cu obiectele identificate; care este scopul și rezultatele activității; locul de desfășurare a acțiunii.

Se pare că, atribuind documentului la indexare cât mai mulți termeni, dezvăluim tot conținutul documentului și regăsirea informațiilor necesare va fi la un nivel înalt. Nu este întocmai așa, deoarece, în lipsa criteriilor concrete de evaluare a calității indexării, va prevala subiectivismul indexatorului, se va micșora nivelul de precizie în reflectarea conținutului documentului și, în rezultat, va avea de suferit utilizatorul care va pierde mult timp pentru regăsirea informației relevante.

În cazul specificității, conceptele trebuie să fie identificate cât mai detaliat posibil. De exemplu, un document despre mașini de recoltat nu se va indexa cu 2 termeni: „mașini” și „recoltare”, ci va fi indexat cu termenul „mașini de recoltat” pentru a mări precizia lui. În unele cazuri, subiectul este reprezentat, la un nivel de specificitate dorit, printr-o combinație de termeni accesibili în limbajul controlat. De exemplu, conceptul „recoltarea merelor” va fi redat prin 2 termeni: „recoltare” și „mere”. Dar, uneori, indexarea poate fi mai generală, în detrimentul adâncimii sale și aceasta nu înseamnă întotdeauna o indexare săracă.

Specificitatea mică este cauzată de ambiguitate, care se produce în cazul omonimiei. Pentru a preciza și a delimita aceste concepte, se va specifica în paranteze rotunde domeniul căruia aparține conceptul. Exemplul de mai jos demonstrează cum un singur cuvânt poate fi utilizat pentru a reprezenta concepte foarte diferite și multiple: *Mercur*

Mercur (automobil)

Mercur (metal)

Mercur (mitologie)

Mercur (planetă)

Exhaustivitatea cere indexarea a tuturor conceptelor, care sunt necesare pentru reprezentarea documentului în toate aspectele lui semnificative. Uneori indexatorii neglijează unele aspecte importante descrise în document. Exemplul de mai jos ne prezintă două nivele de indexare: una exhaustivă și alta neexhaustivă. În cazul indexării neexhaustive, indexatorul a redat doar subiectul central (productivitatea sorgului) al documentului și a neglijat cei doi factori (Îngrășămintele și epoca de semănat), care, de asemenea, sunt semnificați pentru modelul de regăsire a documentului.

Titlul documentului: Efectul îngrășămintelor și epocii de semănat asupra productivității sorgului	
Neexhaustiv	Exhaustiv
<ul style="list-style-type: none"> • Sorghum • Productivitate 	<ul style="list-style-type: none"> • Sorghum • Productivitatea culturilor • Îngrășămintele • Epocă de semănat

Exemplu:

În cazul specificității va trebui ca conceptele să fie indexate la acel nivel de detaliere care să corespundă cu abordarea subiectului în document.

Exemplu:

Astfel, reieșind din exemplul de mai sus, dacă în document se menționează că cercetările au fost realizate cu o specie de SORGHUM și anume SORGHUM

Titlul documentului: Efectul îngrășămintelor și epocii de semănat asupra productivității sorgului	
Nespecific	Specific
<ul style="list-style-type: none"> • Sorghum • Productivitate • Îngrășămintele • Epocă de semănat 	<ul style="list-style-type: none"> • Sorghum bicolor • Productivitatea culturilor • Îngrășămintele verzi • Îngrășămintele cu fosfor • Epocă de semănat

BICOLOR, iar dintre ÎNGRĂȘĂMINTE au fost utilizate anume ÎNGRĂȘĂMINTELE VERZI și ÎNGRĂȘĂMINTE CU FOSFOR, se cere de a alege ca descriptorii termenii care redau cât mai specific conceptele, deoarece

descriptorii SORGHUM și ÎNGRĂȘĂMINTE nu reflectă un nivel suficient de specificitate pentru documentul respectiv.